

Pro Accesibilitate Pro Incluziune Pro Democrație

SUBIECTE DE INTERES SPECIAL:

Problemele cu care se confruntă persoanele cu dizabilități din Republica Moldova în contextul desemnării noului executiv

Accesibilitatea paginilor web ale CEC și CICDE – o condiție esențială pentru participarea egală a tuturor la viața democratică

Între angajamente și realitate: ce mai lipsește pentru ca alegerile din Republica Moldova să fie accesibile tuturor?

Casa Radio devine mai accesibilă:
o nouă rampă de acces deschide ușile pentru toți

Evaluările internaționale arată că Moldova continuă procesul de consolidare democratică

O democrație funcțională presupune alegeri corecte și periodice, independența justiției, libertatea presei, respectarea statului de drept și implicarea activă a cetățenilor în viața publică.

ACCESIBILITATEA WEB A CEC ȘI CICDE

O CONDIȚIE ESENȚIALĂ PENTRU
PARTICIPAREA EGALĂ LA DEMOCRAȚIE.

Acest buletin a fost elaborat cu suportul financiar al Uniunii Europene în cadrul Proiectului INSPIRĂ Moldova. Conținutul acestuia reprezintă responsabilitatea exclusivă a Proiectului „Incluziunea alegătorilor cu dizabilități, în condiții de egalitate de drepturi – indicator al unei democrații funcționale”, finanțat de Uniunea Europeană. Conținutul publicației aparține Alianței INFONET și nu reflectă în mod neapărat viziunea Uniunii Europene.

Finanțat de
Uniunea Europeană

Problemele cu care se confruntă persoanele cu dizabilități din Republica Moldova în contextul desemnării noului executiv

Pentru a stabili prioritățile de politici publice pentru Planul de activitate al noului Executiv, la data de 15 iulie 2026 a avut loc ședința de consultare cu organizațiile societății civile a domnului Vasile Tofan, candidat la funcția de prim-ministru. Organizațiile membre ale Asociației Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova (www.aopd.md) au formulat propuneri cu privire la un șir de domenii specifice.

I. Recomandări generale de politici publice:

1. Crearea unui sistem eficient de colectare, administrare și utilizare a datelor statistice privind persoanele cu dizabilități, dezagregate pe criterii precum: sex, vârstă, mediu de reședință, statut educațional, statut ocupațional, statut familial, tip și grad de dizabilitate etc.
2. Producerea și diseminarea periodică a statisticilor oficiale privind situația persoanelor cu dizabilități, precum și integrarea dimensiunii dizabilității în alte produse statistice naționale.
3. Elaborarea mecanismelor accesibile de consultare și participare a persoanelor cu dizabilități, a organizațiilor persoanelor cu dizabilități (OPD) și a organizațiilor societății civile (OSC) în procesele de elaborare, implementare și evaluare a politicilor publice și a bugetelor, asigurând integrarea dizabilității atât ca domeniu prioritar, cât și ca dimensiune transversală.
4. Dezvoltarea unui Program național de implementare a Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități și instituirea unui mecanism eficient de monitorizare a implementării acestui program.
5. Desemnarea și consolidarea Mecanismului Independent de Monitorizare a implementării Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, inclusiv monitorizarea aplicării recomandărilor formulate de organismele ONU.

6. Desemnarea Consiliului Național pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități și a punctelor principale în vederea coordonării interinstituțională a implementării Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități.
7. Ajustarea Legii nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități în conformitate cu prevederile Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități.

II. Educație:

1. Modificarea cadrului normativ pentru asigurarea educației incluzive a copiilor cu dizabilități la toate nivelurile de educație, inclusiv:
 - a) învățământul preșcolar;
 - b) învățământul profesional tehnic;
 - c) educația copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES) la domiciliu/la distanță;
 - d) educația copiilor cu dizabilități severe sau multiple, inclusiv dizabilități senzoriale și tulburări din spectrul autist.
2. Alocarea resurselor suficiente pentru implementarea tuturor acțiunilor din Programul Național de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2024–2027.
3. Elaborarea și aplicarea unei metodologii de evaluare și de asigurare a calității serviciilor de educație incluzivă la toate nivelurile de educație.
4. Revizuirea mecanismului de finanțare a educației incluzive prin majorarea alocațiilor în funcție de nevoile educaționale individualizate și de nivelul de suport necesar pentru copiii cu CES și cu dizabilități.
5. Elaborarea unui mecanism intersectorial de colectare a datelor statistice privind copiii și tinerii cu dizabilități din sistemul educațional.
6. Integrarea dizabilității în indicatorii de implementare a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă privind reducerea inegalităților în domeniul educației.

III. Servicii sociale și incluziune socială:

1. Aprobarea și implementarea Programului Național de Incluziune Socială a Persoanelor cu Dizabilități în conformitate cu cadrul legal de politici publice.
2. Elaborarea și aprobarea Programului Național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități pentru reducerea numărului persoanelor cu dizabilități instituționalizate, asigurarea tranziției acestora către servicii comunitare și prevenirea instituționalizării.
3. Dezvoltarea și extinderea serviciilor sociale comunitare pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv copii (asistență personală, case comunitare, locuință protejată, centre de zi, servicii de reabilitare, servicii oferite de Centrul Respiro, alte servicii de suport în comunitate etc.). Dezvoltarea structurilor administrative în cadrul Reformei RESTART nu a contribuit la asigurarea cu servicii sociale a persoanelor cu dizabilități.
4. Asigurarea acreditării serviciilor sociale dezvoltate de centrele de plasament temporar pentru persoanele cu dizabilități intelectuale.
5. Asigurarea persoanelor cu dizabilități cu echipamente și tehnologii asistive în funcție de nevoile individuale: de vedere, de auz, fizice, complexe etc.
6. Dezvoltarea unui Program național de vouchere pentru asigurarea persoanelor cu dizabilități cu tehnologii asistive, terapii pentru copiii cu tulburări ale spectrului autist.
7. Crearea serviciilor regionale pentru asigurarea persoanelor cu dizabilități cu echipamente asistive, inclusiv evaluarea necesităților, furnizare, mentenanță și servicii de arendă.

8. Revizuirea metodologiei de estimare a minimului de existență și a venitului minim garantat pentru persoanele cu diferite tipuri și grade de dizabilitate în vederea elaborării unor politici eficiente de combatere a sărăciei. Persoanele cu dizabilități trăiesc în condiții sub pragul sărăciei, de aceea Guvernul este responsabil să ia măsurile necesare pentru a oferi suport persoanelor cu dizabilități pentru un trai decent, să sprijine financiar toate costurile legate de dizabilitate.
9. Asigurarea sustenabilității serviciilor sociale dezvoltate de organizațiile necomerciale prin aprobarea metodologiei de calcul al costurilor și prin dezvoltarea mecanismelor de contractare a serviciilor sociale.
10. Dezvoltarea unui mecanism de asigurare a persoanelor cu dizabilități cu locuințe adaptate și accesibile.

IV. Accesibilitate:

1. Elaborarea Programului național de asigurare a condițiilor de accesibilitate a mediului fizic, informațional și de transport.
2. Transpunerea în cadrul normativ secundar a obligativității respectării criteriului accesibilității în procesul de atribuire a contractelor de achiziții publice.
3. Introducerea în cadrul normativ a noțiunii de „design universal” și elaborarea reglementărilor tehnice privind principiile și cerințele minime aplicabile.
4. Elaborarea normativelor și a ghidurilor privind adaptarea rezonabilă.
5. Elaborarea standardelor de accesibilitate pentru mediul informațional, serviciile de comunicații, serviciile electronice și serviciile de urgență.
6. Planificarea costurilor necesare asigurării accesibilității în etapa elaborării contractelor de achiziții publice.
7. Revizuirea legislației privind achizițiile publice prin includerea criteriilor cu privire la standardele de accesibilitate în procedurile de calificare și de selecție.
8. Includerea obligației furnizorilor mass-media de a asigura programe accesibile pentru copii și persoanele cu dizabilități.
9. Revizuirea indicatorilor de monitorizare a implementării Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități și alinierea acestora la indicatorii internaționali.

V. Sănătate:

1. Interconectarea sistemelor informaționale privind serviciile medicale, sociale și educaționale acordate persoanelor cu dizabilități pentru eficientizarea suportului oferit.
2. Elaborarea unui Program național de dezvoltare a serviciilor de intervenție timpurie în copilărie și a serviciilor de reabilitare pentru persoanele cu dizabilități.
3. Integrarea criteriilor de accesibilitate fizică și informațională în procesul de acreditare a instituțiilor și a serviciilor medicale.
4. Integrarea dimensiunii dizabilității în indicatorii de performanță ai prestatorilor de servicii medicale.
5. Includerea serviciilor medicale specializate la domiciliu pentru persoanele cu dizabilități severe, inclusiv transportul necesar, în lista serviciilor compensate de CNAM.

6. Dezvoltarea unei proceduri eficiente și confidențiale de transmitere a informațiilor medicale privind persoanele cu probleme de sănătate mintală între instituțiile medicale de diferite niveluri.
7. Integrarea necesităților suplimentare ale persoanelor cu dizabilități (transport, medicamente, servicii de suport) în mecanismele de asigurare medicală.
8. Asigurarea accesului la serviciile de sănătate pentru persoanele cu dizabilități în contextul Reformei administrativ-teritoriale și al Reformei în Sănătate. În contextul lipsei transportului adaptat și al resurselor limitate, persoanele cu dizabilități nu vor putea accesa serviciile de sănătate din alte localități și raioane.
9. Asigurarea persoanelor cu dizabilități cu dispozitive medicale speciale, medicamente compensate calitative, consumabile (scutece, produse igienice etc.).

VI. Angajare în câmpul muncii și antreprenariat:

1. Dezvoltarea mecanismului de colectare, analiză și raportare a datelor privind ocuparea și veniturile persoanelor cu dizabilități, dezagregate pe tip de dizabilitate, sex, vârstă și mediu de reședință.
2. Elaborarea mecanismului de aplicare a cotei obligatorii de angajare a persoanelor cu dizabilități.
3. Elaborarea regulamentului privind adaptarea rezonabilă și crearea locurilor de muncă accesibile pentru persoanele cu dizabilități.
4. Dezvoltarea și implementarea unui pachet de măsuri stimulative pentru angajatori în vederea creării și menținerii locurilor de muncă pentru persoanele cu dizabilități.
5. Extinderea serviciilor de angajare asistată la nivel național.
6. Aprobarea Programului Național de dezvoltare a antreprenariatului social și a cadrului legal privind antreprenariatul social în Republica Moldova.
7. Acordarea facilităților fiscale antreprenariatului social pentru o dezvoltare durabilă și de impact.

Accesibilitatea paginilor web ale CEC și CICDE – o condiție esențială pentru participarea egală a tuturor la viața democratică

Accesibilitatea paginilor web ale instituțiilor publice reprezintă o componentă indispensabilă a unei administrații moderne și incluzive. În contextul digitalizării serviciilor publice, orice cetățean trebuie să poată accesa informațiile și serviciile online, indiferent de existența unei dizabilități. Raportul privind evaluarea accesibilității paginilor web ale Comisiei Electorale Centrale (CEC) și ale Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE) evidențiază atât progresele realizate, cât și numeroasele bariere care limitează accesul egal la informația electorală.

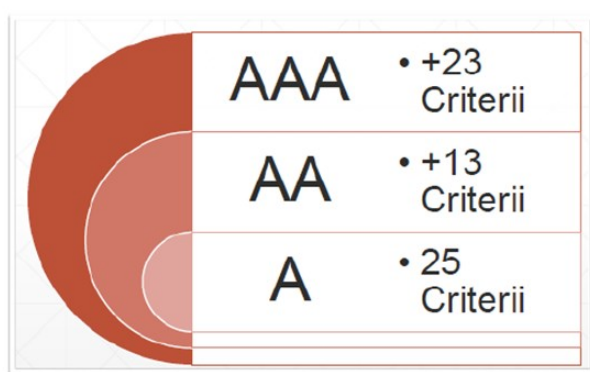
Evaluarea a vizat șase platforme: cec.md, cicde.md, e-learning.cicde.md, voteaza.md, diaspora.cec.md și alegator.md. Auditul a fost realizat prin instrumente automate, verificări manuale și testarea practică cu tehnologii asistive precum JAWS și NVDA, în conformitate cu standardele WCAG 2.0, 2.1 și 2.2 și cu prevederile legislației naționale și ale celei europene.

Raportul subliniază că accesibilitatea nu este doar o recomandare tehnică, ci și o obligație legală. Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, Hotărârea Guvernului nr. 728/2023 și Directiva (UE) 2016/2102 le impun autorităților publice să asigure site-uri accesibile tuturor utilizatorilor.

Printre principalele probleme identificate se numără lipsa textelor alternative pentru imagini, documente PDF publicate ca imagini scanate, formulare fără etichete clare, linkuri și butoane insuficient descrise, lipsa subtitrărilor și a descrierilor audio pentru materialele video, precum și configurarea incorectă a limbii paginilor. Aceste deficiențe îngreunează utilizarea platformelor de către persoanele nevăzătoare, cu vedere slabă, cu deficiențe de auz, cu dizabilități motorii sau cognitive.

Deși unele platforme includ widgeturi de accesibilitate, raportul arată că acestea nu pot compensa problemele existente în structura tehnică și în modul de publicare a conținutului. Numeroase documente importante sunt disponibile doar în formate inaccesibile cititoarelor de ecran, ceea ce limitează accesul la informații de interes public.

Autorii raportului recomandă corectarea codului-sursă al paginilor, utilizarea descrierilor alternative pentru imagini, publicarea documentelor în formate accesibile, introducerea subtitrărilor și a interpretării în limbajul semnelor pentru materialele video, implementarea mecanismului „Salt la conținutul principal”, elaborarea declarațiilor de accesibilitate și instruirea personalului responsabil de administrarea conținutului.

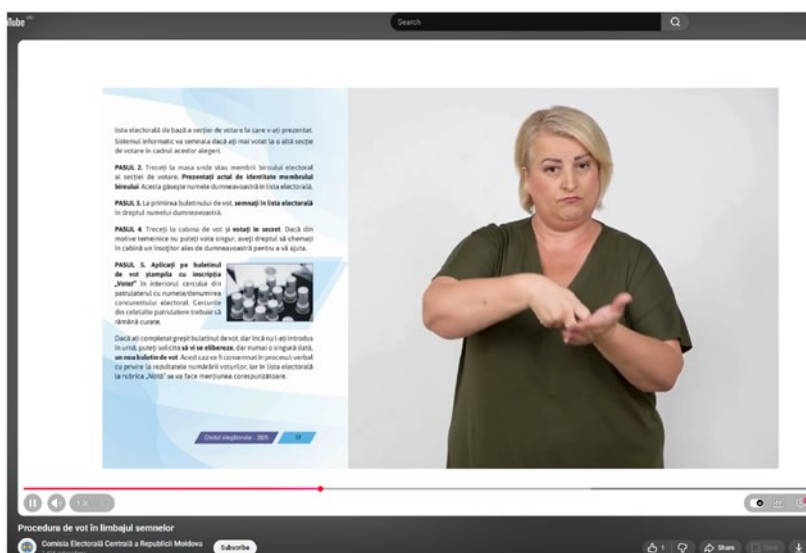
Cele trei niveluri de accesibilitate web (A, AA, AAA) conform standardelor W3C

Concluzii

Raportul demonstrează că accesibilitatea digitală trebuie privită ca un drept fundamental și ca o condiție esențială pentru participarea egală la procesele democratice. Existența unor instrumente de accesibilitate nu este suficientă dacă informațiile rămân inaccesibile din cauza unor erori tehnice sau a unor practici neadaptate.

Implementarea recomandărilor formulate ar contribui la creșterea transparenței instituțiilor, la respectarea obligațiilor legale și la consolidarea încrederii cetățenilor în procesul electoral. Totodată, accesibilizarea platformelor web le-ar permite persoanelor cu dizabilități să participe independent și în condiții de egalitate la viața publică.

În final, investiția în accesibilitatea digitală nu reprezintă doar o obligație administrativă, ci o investiție în democrație, în incluziune și în respectarea drepturilor omului. Un sistem electoral este cu adevărat funcțional doar atunci când fiecare cetățean poate accesa informația și își poate exercita drepturile fără bariere.

Exemplu pozitiv.

Procedura de vot este tradusă în limbajul semnelor accesibil pentru persoanele surde

Între angajamente și realitate: ce mai lipsește pentru ca alegerile din Republica Moldova să fie accesibile tuturor?

Incluziunea nu se măsoară doar prin politici și declarații, ci și prin schimbările reale pe care le resimt cetățenii. Acesta a fost mesajul care a definit atelierul dedicat prezentării rezultatelor preliminare ale raportului de evaluare pe dimensiunea de dizabilitate în activitatea Comisiei Electorale Centrale (CEC) și a Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE). Reprezentanți ai autorităților electorale, ai organizațiilor societății civile și experți în domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități au analizat deschis progresele înregistrate, dar și provocările ce continuă să limiteze participarea deplină a persoanelor cu dizabilități la procesul electoral.

Incluziunea – o valoare declarată a instituțiilor electorale

Deschizând evenimentul, Dana Munteanu, secretara Comisiei Electorale Centrale a Republicii Moldova, a reafirmat că accesibilitatea și incluziunea reprezintă o prioritate permanentă pentru instituție. „Interesul nu este doar mare, dar este și perpetuu. Noi demonstrăm cu regularitate că nu renunțăm la acest subiect”, a declarat dumneaei, subliniind că eforturile CEC nu doar urmăresc îmbunătățirea indicatorilor din rapoarte, ci și reflectă una dintre valorile fundamentale ale instituției – organizarea unor alegeri incluzive. Totodată, oficiala a recunoscut că agenda trebuie diversificată pentru a identifica soluții noi și mai eficiente privind accesibilitatea.

Un mesaj similar a venit și din partea reprezentanților CICDE. Astfel, Natalia Țurcan a recunoscut faptul că intențiile bune nu sunt suficiente fără expertiză și pregătire profesională, accentuând necesitatea integrării dimensiunii incluziunii în cultura organizațională a instituției.

Raportul scoate la iveală un paradox

Deși ambele instituții promovează activ accesibilitatea și participarea egală a tuturor cetățenilor la alegeri, raportul relevă o contradicție majoră: nici CEC și nici CICDE nu au în prezent angajate persoane cu dizabilități.

Situația contrastează cu obligațiile prevăzute de Legea nr. 60/2012, care stabilește că angajatorii cu peste 20 de salariați trebuie să asigure o cotă de cel puțin 5% pentru persoanele cu dizabilități. Vitalie Meșter, directorul Centrului pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, a amintit că respectarea acestei obligații nu este opțională, ci reprezintă o măsură necesară pentru construirea unor instituții cu adevărat incluzive.

Natalia
Țurcan,

directoare
interimară a
CICDE

Datele prezentate arată că, din cei aproximativ 100 de angajați ai CEC și opt ai CICDE, niciunul nu este o persoană cu dizabilități.

În aceeași ordine de idei, Victor Koroli, directorul executiv al Alianței INFONET, a sugerat că prezența unui specialist cu dizabilități în cadrul instituțiilor electorale ar asigura nu doar respectarea legii, ci și expertiză practică în procesul de dezvoltare a politicilor publice axate pe dimensiunea dizabilității.

Dizabilitatea – un fenomen social, nu o caracteristică individuală

Unul dintre cele mai sensibile mesaje din cadrul atelierului a venit din partea lui Vitalie Meșter, care a propus schimbarea modului în care este abordată dizabilitatea în societate. Directorul CDPD a explicat că problema nu constă, de fapt, în dizabilitatea persoanei, dificultățile apar atunci când mediul nu este adaptat tuturor cetățenilor. Expertul a accentuat că cele mai greu de eliminat nu sunt barierele fizice, ci barierele de atitudine, deoarece acestea generează ulterior obstacole informaționale, procedurale și arhitecturale.

Această perspectivă mută accentul de la ideea de milă sau caritate către cea de respectare a drepturilor omului și de responsabilizare a instituțiilor publice de a elimina discriminarea.

Puterea cuvintelor: de ce limbajul contează?

O bună parte din discuțiile din cadrul evenimentului s-au centrat pe terminologia utilizată în documentele și în comunicările oficiale.

Gheorghe Bosîi, coautorul raportului, a subliniat necesitatea utilizării unui limbaj care pune persoana pe primul loc, evitând etichetele și stereotipurile. În același timp, Vitalie Meșter, directorul CDPD, a pledat pentru utilizarea termenului „cabină accesibilă” în locul expresiei „cabină special concepută”, argumentând că aceasta din urmă poate avea un caracter discriminatoriu și că noua formulare reflectă mai bine principiile incluziunii.

În acest context, experții au recomandat elaborarea unui glosar oficial de termeni, menit să elimine expresii precum „invalid”, „nevoi speciale” sau alte formulări considerate stigmatizante.

Accesibilitatea înseamnă mai mult decât rampe

Raportul arată că accesibilitatea electorală nu se rezumă la infrastructura fizică. Participanții au atras atenția asupra faptului că, deși pagina web a CEC dispune de instrumente de accesibilitate, multe documente oficiale sunt publicate în format PDF scanat, ceea ce le face imposibil de citit cu ajutorul cititoarelor de ecran utilizate de persoanele cu deficiențe de vedere.

O altă constatare îngrijorătoare este ritmul lent al accesibilizării secțiilor de votare. Potrivit datelor prezentate, progresul este estimat la aproximativ 1% anual, ceea ce ar însemna că ar fi nevoie de 96 de ani pentru atingerea unei accesibilități complete dacă ritmul actual se menține.

În același timp, autoritățile au explicat că există și constrângeri logistice și financiare. Dana Munteanu, secretara CEC, a menționat că multe secții de votare funcționează în spații care nu permit amplasarea optimă a cabinelor accesibile, iar modernizarea completă implică investiții foarte mari.

De la consultare la participare autentică

Pe parcursul discuțiilor s-a evidențiat că accesibilitatea nu trebuie privită exclusiv prin prisma infrastructurii, ci și a participării persoanelor cu dizabilități în procesul de luare a deciziilor.

Victor Koroli, directorul executiv al Alianței INFONET, a propus elaborarea unei imagini standard a secției de vot model, care să le ofere autorităților locale un reper unic privind amenajarea accesibilă a secțiilor de votare și să reducă diferite interpretări din teritoriu la acest capitol.

Un nou pas: Consiliul Consultativ pentru Accesibilitate Electorală

Printre cele mai importante rezultate ale evenimentului se numără prezentarea proiectului de creare a Consiliului Consultativ pentru Accesibilitate Electorală pe lângă Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova.

Noua structură permanentă va funcționa pe lângă CEC și va avea rolul de a monitoriza accesibilitatea proceselor electorale, de a formula recomandări și de a facilita dialogul dintre autorități și organizațiile persoanelor cu dizabilități.

Concluzii

Discuțiile din cadrul atelierului organizat la 23 iulie 2026 au demonstrat că, în ultimii ani, instituțiile electorale au făcut pași importanți în promovarea accesibilității. Totuși, raportul evidențiază faptul că provocările rămân a fi semnificative, iar diferența dintre angajamente și realitate este încă vizibilă.

Participanții au convenit asupra câtorva direcții prioritare:

- a) adoptarea unui limbaj incluziv,
- b) aplicarea măsurilor afirmative de angajare,
- c) standardizarea infrastructurii electorale,
- d) digitalizarea accesibilă a documentelor,
- e) implicarea autentică a persoanelor cu dizabilități în procesul decizional.

Mesajul central al evenimentului a fost clar: alegerile devin cu adevărat democratice doar atunci când fiecare cetățean poate participa în condiții egale, fără bariere fizice, informaționale sau de atitudine.

Acest eveniment a fost organizat cu suportul financiar al Uniunii Europene în cadrul Proiectului INSPIRĂ Moldova. Conținutul acestuia reprezintă responsabilitatea exclusivă a Proiectului „Incluziunea alegătorilor cu dizabilități în condiții de egalitate de drepturi – indicator al unei democrații funcționale”, finanțat de Uniunea Europeană. Conținutul evenimentului aparține Alianței INFONET și nu reflectă în mod neapărat viziunea Uniunii Europene.

Accesibilitatea electorală – testul unei democrații moderne

Peste 149.000 de cetățeni ai Republicii Moldova cu drept de vot continuă să întâmpine bariere în exercitarea unui drept fundamental. Conferința finală a proiectului privind incluziunea alegătorilor cu dizabilități a arătat că, deși au fost făcuți pași importanți, accesibilitatea trebuie să devină o obligație, nu o opțiune.

Accesul la vot reprezintă unul dintre fundamentele unei societăți democratice. Totuși, pentru mii de persoane cu dizabilități din Republica Moldova, exercitarea acestui drept continuă să fie influențată de bariere fizice, informaționale și atitudinale. Conferința finală de evaluare a Proiectului *Incluziunea alegătorilor cu dizabilități în condiții de egalitate de drepturi – indicator al unei democrații funcționale*, organizată pe data de 30 iulie 2026 de Alianța INFONET cu sprijinul Uniunii Europene, a oferit o imagine clară asupra progreselor realizate, precum și asupra provocărilor ce împiedică încă participarea deplină a persoanelor cu dizabilități din Republica Moldova în procesele electorale.

Evenimentul a reunit reprezentanți ai autorităților electorale, ai organizațiilor societății civile, experți în accesibilitate și lideri ai comunității persoanelor cu dizabilități, care au analizat rezultatele proiectului și au discutat direcțiile de acțiune pentru următorii ani. Mesajul comun a fost unul ferm: accesibilitatea trebuie să devină o regulă, nu o excepție.

Dreptul la vot înseamnă mai mult decât o zi de alegeri

În mesajul de deschidere a evenimentului, Mircea Catîrău, membru al Comisiei Electorale Centrale, a afirmat că rezultatele proiectului trebuie privite ca punct de plecare pentru anumite măsuri care să transforme accesibilitatea într-o componentă firească a procesului electoral. El a subliniat că valoarea unei democrații se măsoară nu doar prin alegeri libere și corecte, ci și prin capacitatea statului de a-i garanta fiecărui cetățean posibilitatea reală de a vota și de a candida, în condiții egale și fără discriminare.

Totodată, Victor Koroli, directorul executiv al Alianței INFONET, a subliniat că drepturile politice reprezintă cheia accesului la toate celelalte drepturi fundamentale. „Noi am avut, în Republica Moldova, de mai multe ori situații în care un singur vot a fost decisiv... Iar aici discutăm despre 149.000 de alegători”, a declarat dumnealui, amintind că participarea persoanelor cu dizabilități poate influența rezultatul oricărui scrutin.

În același context, V. Koroli a anunțat lansarea Consiliului consultativ pentru accesibilitate electorală, structură creată pentru a consolida colaborarea permanentă dintre societatea civilă și Comisia Electorală Centrală, astfel încât recomandările formulate în cadrul proiectului să fie implementate și monitorizate pe termen lung.

Rapoartele de evaluare – instrumente pentru schimbare, nu pentru sancționare

Un mesaj important a venit și din partea Nataliei Țurcan, reprezentanta Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE), care a precizat că rapoartele prezentate în cadrul conferinței trebuie privite ca instrumente de dezvoltare instituțională. Potrivit reprezentantei CICDE, instituțiile care desfășoară activități de educație electorală trebuie să rămână deschise procesului de învățare și de adaptare continuă, inclusiv în ceea ce privește comunicarea online, materialele informative și programele de instruire.

Datele arată că accesibilitatea rămâne o provocare majoră

Conferința a prezentat și o serie de date care ilustrează amploarea provocărilor existente. În Republica Moldova trăiesc aproximativ 160.000 de persoane cu dizabilități, dintre care 149.006 sunt adulți cu drept de vot, reprezentând 6,7% din populația țării. În ciuda acestui număr semnificativ de alegători, evaluările realizate în cadrul proiectului au identificat numeroase bariere.

Auditul accesibilității digitale a arătat că pagina principală a Comisiei Electorale Centrale întrunește doar 23% din criteriile de conformitate cu recomandările WCAG nivelul AA, mult sub pragul de referință de 90%.

Expertul Ion Bulicanu, care a prezentat rezultatele preliminare ale Raportului de evaluare a accesibilității paginilor web administrate de CEC și CICDE, a subliniat că accesibilitatea digitală este esențială într-o perioadă dominată de dezinformare: „Website-urile rămân în prezent o sursă de informație veridică, iată de ce este important ca ele să fie accesibile” a menționat expertul.

Printre cele mai frecvente probleme identificate, a precizat Ion Bulicanu, se numără documentele PDF scanate, imposibil de citit cu ajutorul tehnologiilor asistive, lipsa textelor de alternativă pentru imagini și erorile de programare, care împiedică funcționarea corectă a cititoarelor de ecran.

O altă concluzie importantă a conferinței a vizat schimbarea perspectivei asupra dizabilității. Expertul Gheorghe Bosîi din cadrul Centrului pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități a reiterat faptul că dizabilitatea nu trebuie privită exclusiv prin prisma unei condiții medicale: „Dizabilitatea este ceva extern – acea interacțiune defectuoasă dintre barierele pe care le întâmpină persoana în societate.”

Această abordare mută accentul de pe adaptarea persoanei pe adaptarea societății și a serviciilor publice, astfel încât aceste servicii să poată fi utilizate în condiții egale de către toți cetățenii.

Accesibilitatea înseamnă mai mult decât rampe

Discuțiile din cadrul panelului final au extins conceptul de accesibilitate dincolo de infrastructura fizică. Alla Bargan, reprezentanta Asociației Surzilor din Republica Moldova, a pledat pentru recunoașterea limbii semnelor drept limbă maternă a persoanelor cu dizabilități de auz și pentru asigurarea interpretării permanente în limbajul semnelor în cadrul dezbaterilor electorale televizate.

La rândul său, Aliona Dumitraș, reprezentanta Asociației SOS Autism, a atras atenția asupra barierelor invizibile cu care se confruntă persoanele cu autism și cu alte dizabilități intelectuale sau psihosociale.

Soluții deja implementate

Conferința nu s-a limitat la identificarea problemelor. Au fost prezentate și rezultatele concrete ale proiectului, printre care:

- elaborarea Ghidului alegătorului în format Braille, audio, în limbaj simplu și în limbajul semnelor;
- introducerea cabinelor speciale pentru votul la domiciliu;
- elaborarea unui glosar de termeni care promovează utilizarea unui limbaj respectuos și corect.

Aceste inițiative demonstrează că soluțiile tehnice există și pot produce schimbări reale atunci când sunt integrate în politicile publice.

De la recomandări la obligații

Una dintre concluziile de bază, formulate în cadrul conferinței, este că Republica Moldova a depășit etapa în care accesibilitatea poate rămâne doar o recomandare. Participanții au solicitat transformarea cerințelor privind accesibilitatea în norme obligatorii, însoțite de mecanisme clare de monitorizare și responsabilizare.

Printre recomandările formulate se regăsesc:

- eliminarea documentelor PDF scanate și publicarea documentelor în formate accesibile tuturor;
- includerea standardelor internaționale WCAG în toate contractele pentru dezvoltarea platformelor digitale;
- integrarea persoanelor cu dizabilități în echipele permanente ale instituțiilor electorale;
- dezvoltarea unui program național pentru accesibilitate și a unui sistem de vouchere pentru echipamente asistive;
- utilizarea limbajului simplificat și a instrumentelor vizuale în procesele electorale;
- interpretarea permanentă în limbajul semnelor a dezbaterilor și a informațiilor electorale.

O nouă etapă pentru democrația incluzivă

Conferința a marcat nu doar încheierea unui proiect, ci și începutul unei noi etape în dezvoltarea unui sistem electoral mai accesibil.

Crearea Consiliului consultativ pentru accesibilitate electorală, transferul platformei Access INFONET către CEC și intenția de a încuraja participarea persoanelor cu dizabilități în calitate de candidați la alegerile locale din 2027 reprezintă pași concreți spre consolidarea incluziunii.

Mesajul care a reieșit constant din discursurile participanților este că accesibilitatea nu trebuie tratată ca un proiect cu durată limitată, ci ca o responsabilitate permanentă a statului și a tuturor instituțiilor implicate în organizarea proceselor democratice.

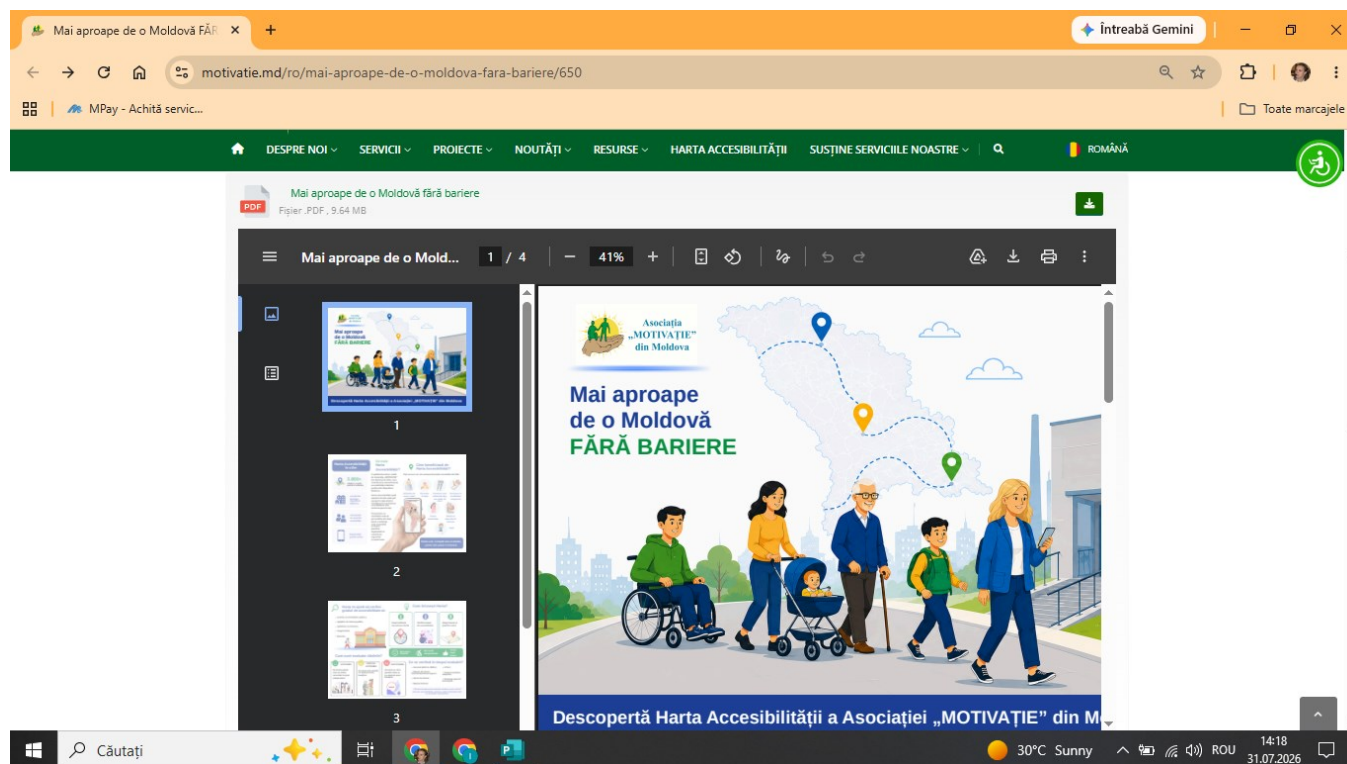
Într-o societate în care peste 149.000 de cetățeni cu drept de vot pot influența rezultatul alegerilor, eliminarea barierelor nu înseamnă doar respectarea drepturilor omului. Înseamnă consolidarea democrației și construirea unui sistem electoral în care fiecare alegător își poate exercita dreptul de vot în condiții egale.

Perioada analizelor și recomandărilor trebuie urmată de implementarea consecventă a soluțiilor. Iar succesul acestei tranziții va depinde de colaborarea dintre autorități, organizațiile societății civile și comunitatea persoanelor cu dizabilități, astfel încât accesibilitatea să devină o componentă firească a fiecărui proces electoral și a fiecărei politici publice.

Acest eveniment a fost organizat cu suportul financiar al Uniunii Europene în cadrul Proiectului INSPIRĂ Moldova. Conținutul acestuia reprezintă responsabilitatea exclusivă a Proiectului „Incluziunea alegătorilor cu dizabilități în condiții de egalitate de drepturi – indicator al unei democrații funcționale”, finanțat de Uniunea Europeană. Conținutul evenimentului aparține Alianței INFONET și nu reflectă în mod neapărat viziunea Uniunii Europene.

Mai aproape de o Moldovă fără bariere

O Moldovă fără bariere nu înseamnă doar infrastructură accesibilă, ci și respect pentru demnitatea, independența și drepturile fiecărei persoane. Vă invităm să descoperiți un material care arată cum pașii mici, realizați împreună de autorități, organizații ale societății civile și parteneri de dezvoltare, pot produce schimbări reale în viața persoanelor cu dizabilități și pot contribui la construirea unei societăți în care nimeni nu este lăsat în urmă.

Pentru mai multe detalii accesați acest link de pe site-ul Asociației „MOTIVAȚIE” din Moldova :

<https://motivatie.md/ro/carti-brosuri-si-rapoarte-analiza/650>

Casa Radio devine mai accesibilă: o nouă rampă de acces deschide ușile pentru toți

O nouă rampă de acces, instalată la intrarea în sediul Companiei de Stat *Teleradio-Moldova*, facilitează accesul persoanelor cu mobilitate redusă chiar începând cu data de 9 iulie, ziua în care s-au împlinit 16 ani de la ratificarea de către Republica Moldova a *Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități* și reprezintă un pas concret spre eliminarea barierelor arhitecturale. Accesibilitatea nu înseamnă doar infrastructură adaptată, ci și respect pentru dreptul fiecărei persoane de a participa în mod egal la viața publică.

Pentru mulți oameni, o rampă poate părea un simplu element de infrastructură. Însă, pentru o persoană care utilizează un scaun rulant, un cadru de mers sau alte dispozitive de mobilitate, rampa reprezintă diferența dintre a putea intra într-o instituție și a rămâne în fața ușii.

Importanța acestei schimbări este confirmată și de experiențele persoanelor cu dizabilități care au trecut pragul Casei Radio.

Sanda Damian, tânără utilizatoare de scaun rulant și invitată anterior la emisiunea *Cu șanse egale*, își amintește cât de dificil a fost accesul în clădire înainte de instalarea rampei.

„Când am venit la emisiune, am fost nevoită să urc scările cu ajutorul mamei și al bunicii. A fost o experiență dificilă și incomodă, chiar dacă toată lumea și-a dorit să mă ajute. Astăzi, mă bucur că alte persoane care vor veni la Radio Moldova vor putea intra independent și cu demnitate. Accesibilitatea înseamnă libertate de a participa în mod egal la viața societății.”

Și pentru Ion Ciobanu, persoană cu deficiență de vedere, accesibilitatea unei instituții publice înseamnă mai mult decât existența unei rampe.

„Accesibilitatea începe atunci când fiecare persoană se simte binevenită. O rampă este un pas important pentru cei care au nevoie de ea și demonstrează că instituțiile publice încep să înțeleagă că fiecare cetățean trebuie să aibă acces egal la informație și la serviciile publice.”

Instalarea rampei la Casa Radio transmite un mesaj clar: serviciul public de media trebuie să fie deschis tuturor, fără bariere arhitecturale și fără excludere.

Fiecare clădire accesibilizată înseamnă încă un loc în care persoanele cu dizabilități pot participa activ la viața socială, culturală și profesională. Iar fiecare rampă construită reprezintă un pas concret spre o societate în care incluziunea nu rămâne doar un principiu, ci devine o realitate.

Sediul Companiei de Stat *Teleradio-Moldova* este acum încă o clădire din Republica Moldova care demonstrează că schimbarea este posibilă atunci când autoritățile, organizațiile societății civile și partenerii de dezvoltare lucrează împreună pentru a construi un spațiu accesibil tuturor.

Instalarea rampei are o importanță deosebită și pentru colectivul de la Radio Moldova. În prezent, aproximativ trei angajați ai instituției au o deficiență de mobilitate, iar noua rampă le oferă un acces mai sigur și mai facil la locul de muncă, contribuind la crearea unui mediu profesional mai incluziv. Totodată, Casa Radio găzduiește, în perioadele electorale, și o secție de votare. Prin urmare, această investiție va facilita accesul persoanelor cu mobilitate redusă, al vârstnicilor, al părinților cu cărucioare și al tuturor cetățenilor care

întâmpină dificultăți la deplasare, asigurând exercitarea dreptului la vot în condiții de egalitate și demnitate.

Acțiunea face parte din Campania *Acces egal pentru toți*, implementată de Alianța INFONET împreună cu organizațiile partenere în cadrul Proiectului *Consolidarea rezilienței democratice în Moldova*, implementat de PNUD Moldova cu sprijinul financiar al Oficiului Ambasadei Norvegiei, Canadei, Bulgariei, Suediei și Danemaricii.

DEMOCRAȚIA ÎN LUME – DATE STATISTICE 2025

Sursa principală: V-Dem Institute (Universitatea din Göteborg, Suedia) – Varieties of Democracy Project

V-Dem evaluează 179 de state pe baza a peste 400 de indicatori privind alegerile, drepturile civile, statul de drept și participarea politică.

SCORUL DEMOCRAȚIEI LIBERALE (Liberal Democracy Index 2025)

Țara	Scor (0 = deloc democratic 10 = cel mai democratic)	Tipul de regim
Danemarca	0,95	Democrație liberală
Norvegia	0,94	Democrație liberală
Suedia	0,93	Democrație liberală
Germania	0,89	Democrație liberală
Franța	0,85	Democrație liberală
România	0,73	Democrație electorală
Republica Moldova	0,44*	Democrație electorală (în scădere față de 2024)
Statele Unite	0,57*	Democrație electorală (în scădere față de 2024)
Ucraina	0,31	Democrație electorală
Rusia	0,07	Regim autoritar
China	0,03	Regim autoritar
Coreea de Nord	0,01	Regim autoritar

*Scădere față de anul 2024 conform raportului V-Dem 2025

ALȚI INDICATORI IMPORTANȚI (2024–2025)

Participarea la alegeri
Media globală la ultimele alegeri parlamentare: ~68%

Statul de drept
Doar **44%** din populația lumii trăiește în țări cu stat de drept ridicat.

Libertatea presei
Doar **13%** din populația lumii trăiește în țări cu presă liberă.

Participarea politică
Doar **43%** din populația lumii simte că are cuvânt de spus în guvernarea țării.

Percepția corupției
70% din populația lumii trăiește în țări unde corupția este o problemă majoră.

Democrația nu este garantată. Ea se construiește zi de zi prin instituții puternice, cetățeni activi și lideri responsabili.

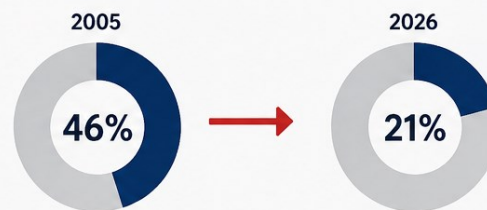

„Democrația nu este doar despre alegeri, ci despre libertate, drepturi și demnitate pentru fiecare.”

RECOLUL DEMOCRAȚIEI LA NIVEL GLOBAL

Potrivit raportului Freedom House 2026 – *Freedom in the World*, libertatea politică și drepturile civile sunt în scădere la nivel global.

Doar aproximativ **21%** din populația lumii trăiește în țări considerate complet libere, față de **46%** în 2005.

TENDINȚA GLOBALĂ 2015–2025 (V-Dem)

Mai multe țări au înregistrat scăderi ale nivelului de democrație decât creșteri în ultimul deceniu.

Democrația reprezintă un sistem de guvernare în care cetățenii au dreptul să își aleagă în mod liber conducătorii, să participe la procesul decizional și să beneficieze de respectarea drepturilor și libertăților fundamentale. O democrație funcțională presupune alegeri corecte și periodice, independența justiției, libertatea presei, respectarea statului de drept și implicarea activă a cetățenilor în viața publică.

Pentru a evalua nivelul de dezvoltare a democrației în diferite state, organizații internaționale precum *V-Dem Institute*, *Freedom House* și *Economist Intelligence Unit* publică anual rapoarte bazate pe sute de indicatori. Acestea analizează aspecte precum corectitudinea alegerilor, protecția drepturilor omului, funcționarea instituțiilor statului, libertatea de exprimare și participarea cetățenilor la viața politică.

Conform celor mai recente evaluări, țări precum Danemarca, Norvegia și Suedia continuă să se afle printre cele mai democratice state din lume, datorită instituțiilor solide, nivelului ridicat de transparență și respectării drepturilor fundamentale. În schimb, state precum Rusia și Coreea de Nord sunt clasificate drept regimuri autoritare, unde libertățile civile și politice sunt sever restrânse.

Rapoartele internaționale evidențiază și o tendință îngrijorătoare: în ultimul deceniu, în mai multe țări nivelul democrației a înregistrat un recul. Polarizarea politică, dezinformarea, presiunile asupra mass-mediei independente și slăbirea încrederii în instituțiile publice reprezintă doar câteva dintre provocările care afectează funcționarea democrațiilor la nivel mondial.

În cazul Republicii Moldova, evaluările internaționale arată că țara continuă procesul de consolidare democratică, însă se confruntă în continuare cu provocări legate de combaterea corupției, de consolidarea statului de drept și de întărirea instituțiilor publice. Reformele, participarea activă a cetățenilor și cooperarea dintre autorități, societatea civilă și partenerii internaționali sunt factori esențiali pentru dezvoltarea unei democrații durabile.

Finanțat de
Uniunea Europeană

Acest buletin a fost elaborat cu suportul financiar al Uniunii Europene în cadrul Proiectului *INSPIRĂ Moldova*. Conținutul acestuia reprezintă responsabilitatea exclusivă a proiectului „*Incluziunea alegătorilor cu dizabilități, în condiții de egalitate de drepturi – indicator al unei democrații funcționale*”, finanțat de Uniunea Europeană. Conținutul publicației aparține Alianței INFONET și nu reflectă în mod neapărat viziunea Uniunii Europene.

Chișinău, 2026

Redactori:

Mariana Țîbulac-Ciobanu, Victoria Boțan și Larisa Eršov